

Do života jdou na plný plyn... a až na dřeň

Ústí nad Orlicí - „Máme to štěstí, že naši žáci, ač nejsou dobří studenti, geneticky jsou téměř na chov.“

Á, pan učitel je vtipálek, říkám si při první návštěvě ústecké automobilní školy a napadá mě, že tahle replika by možná obstála v nějakém sitcomu.

„Není to sranda, když jde o život,“ vrací mě do reality učitel a výchovný poradce Radek Biedla a pokračuje: „Leukémie má více podob, pro některé lidi je transplantace kostní dřeně jediný způsob jak si prodloužit život, nebo se dokonce vyléčit. Počet našich žáků v registru dárců kostní dřeně stále stoupá, začínáme dvanáctou stovku.“

Začátky byly těžké

V tu chvíli škrtám připravené otázky. Zůstává jediná.

Jak jste to dokázal?

„Začátky byly těžké, narážel jsem na nepochopení starších kolegů, kteří si mysleli, že se s dětmi chci 'ulít'. Během pár let se to vyřešilo. A za posledních deset let se z toho stala součást výuky,“ popisuje začátky neuvěřitelného příběhu učitel občanky a dějepisu v bývalém okresním městě.

Se svými žáky na téma dárcovství kostní dřeně mluví od prvního ročníku. Než budou plnoletí, mají dost času o tom přemýšlet. A oni, i když mluví sprostě a zajímají je hlavně holky a auta, to dělají. „Mám v ruce už pár trumfů, které mi to usnadňují. Sám jsem v registru, je v něm i moje manželka. Oslovil jsem kolegy. Všichni, kdo mohli, do registru vstoupili. Pak první žák daroval kostní dřeň a zachránil někomu život, následoval druhý, třetí. Když kluci vidí, že to přináší výsledky, jdou do toho,“ usmívá se spokojeně kantor.

Každý je důležitý

Jeho slova podtrhují holá fakta. Minimálně jedenáct absolventů „automobilky“ už darovalo kostní dřeň. Jen během posledního půl roku byli tři. V silnějších ročnících do registru ročně vstupovalo přes sto žáků. Každý z nich zvyšuje pravděpodobnost, že se pro smrtelně nemocného člověka v Čechách nebo zahraničí podaří najít vhodného dárce.

Cesta k tomu pro žáky „automobilky“ začíná na hematologicko-transfúzním oddělení Orlickoústecké nemocnice.

Mají po závěrečných zkouškách, přesto přišli. Další desítka mladých mužů rozšíří registr. Někteří nervózně poposedávají na židličkách, chlapsky žertují, aby si dodali kuráž. Nejtěžší prý bývá vyplnit dotazníky. „Nezapomeňte tam napsat jméno svého veterináře,“ žertuje s nimi učitel Radek Biedla. „Pane učitel, jestli to nepřežiju, tak vám odkazuju svoje učebnice a sešity,“ vrací mu žerty jeden ze studentů.

Čeká je první odběr krve, který jim buď otevře, nebo zavře dveře do registru. „Někteří jsou zklamaní, někteří s tím počítají, když mají nějaký zdravotní problém. Ale stává se to jen výjimečně. Jednou odmítli holčinu, když se jí nepodařilo napíchnout žílu, ta to obřečela. Měli jsme i borce, kterému to rodiče zakázali, ale on i přesto šel,“ vzpomíná na své svěřence učitel Radek Biedla.

Otázka, co sem ty mladé muže a ženy přivádí, je skoro zbytečná. „Chtěl bych zachránit lidský život,“ říká za všechny Jan. „Abych mohl někomu pomoci a abych zjistil svůj zdravotní stav,“ přidává se Martin. A dárce krve Marcel upřímně přiznává: „Udělám dobrou věc a uleju se ze školy.“ Tihle kluci dospěli možná k prvnímu zásadnímu rozhodnutí v životě. Málokterý z nich se přitom třeba jen setkal se smrtelně nemocným člověkem. Aleš Pazdera z Telecího tu zkušenost má: „Kamarádka mojí mámy měla leukémii, našel se dárce, který ji zachránil. Když můžu někomu pomoci, tak proč to neudělat.“

Roman Richter z Lichkova má zkušenost s rakovinou v rodině. „Mojí hlavní motivací je záchrana nemocného člověka, který může přežít svoji nemoc, když se najde někdo, kdo by mu mohl pomoci. Tak proč mu to neumožnit!“ má jasno student „automobilky“. Trojici, která už v registru je, doplňuje svým názorem Lukáš Cupal ze Svitav: „Záchrana lidského života je to nejkrásnější. Proto do registru člověk vstupuje. Když někomu můžu pomoci, je to krásné. A jestli bych pak na odběr šel? Šel, jinak bych usínil se špatným svědomím, že jsem nepomohl.“

I přesto každý čtvrtý Čech s leukémií nenajde „svého“ dárce...

Haló, jde o život

Ročně v Čechách onemocní některou z forem leukémie asi čtyři sta lidí. Právě po této diagnóze nejčastěji následuje transplantace kostní dřeně. Ale nemocí krve je samozřejmě více. Jejich podstatou je porucha krvetvorby, zkrátka když se krvetvorné buňky, jež jsou součástí kostní dřeně, přestanou přetvářet na potřebné krvinky.

A právě tam přestává sranda, tam začíná jít o život. Boj o něj lékaři svádějí chemoterapií, imunoterapií či biologickou léčbou. Nemoc se však vrací. A v tu chvíli přichází ke slovu Český národní registr dárců kostní dřeně. V jeho databázi jsou uloženy transplantační znaky bezmála 47 tisíc Čechů. Každý z nich podvědomě čeká na okamžik, kdy mu zazvoní telefon, že byl vybrán jako vhodný dárce.

Loni na podzim zazvonil telefon Lukáši Malečkovi a Přemku Královi. Absolventy automobilní školy v Ústí nad Orlicí osud zachránců svedl dohromady 26. listopadu 2013. Setkali se v Plzni ve fakultní nemocnici při odběru kostní dřeně. Dnes se oba shodují, že jim neplánované setkání odběr usnadnilo. Zatímco jim lékaři jehlami z dutiny pánevní odsávali život zachraňující krvetvorné buňky, vzpomínali na školu.

Odběru u jednoho z nich předcházely pochyby, u druhého jasné rozhodnutí. „Po konzultaci s paní doktorkou ve Fakultní nemocnici v Plzni, den před odběrem, jsem začal pochybovat a mít strach z odběru, protože mi nedělá dobře ani odběr krve, a nemám rád ani injekce. Ale když už jsem kvůli tomu jel přes celou republiku, tak jsem do toho šel,“ vzpomíná Přemek Král. Lukáš Maleček neváhal. Jako zkušený dárce nejcennější tekutiny odběr kostní dřeně přirovnává k delšímu odběru krve. „Já s darováním krve nemám zkušenost, tak nevím, k čemu to přirovnat. Ale řekl bych, že zubař je horší, alespoň pro mě ano,“ doplňuje ho Přemek Král. Oba po odběru prožívali pocit štěstí, oba by ho bez rozmyslu podstoupili znovu. „Ten pocit je krásný, když víte, že máte tu šanci a možnost někomu do rodiny vrátit třeba mámu či tátu. Je to prostě nepopsatelné,“ říká upřímně Přemek Král. Později ale přicházely i otázky: Jaký je zdravotní stav „mého“ pacienta? Kdo to asi je? Je to třeba někdo z mého okolí? Je vůbec z naší republiky? Je to muž či žena? Jak je asi starý?

Možná se setkají...

Ačkoli je v této oblasti kladen velký důraz na anonymitu pacienta a dárce, ve výjimečných případech, na výslovné přání obou, se to podaří. Ten výjimečný pocit okusila Hanka Hlavová z Ústí nad Orlicí, taktéž absolventka tamní „automobilky“. Tahle empatická mladá žena, která odběr kostní dřeně přirovnává k naběhnutí si na nakopnutý balón, poznala „svého“ pacienta. Jana Nachtigala. Jako úspěšného počítačového experta ho do kolen srazila rakovina. Podle lékařů měl jen desetiprocentní šanci... Hanka mu dala kus sebe a on přežil.

„Měl jsem štěstí potkat se s panem učitelem Biedlou a také se svojí dárkyní kostní dřeně slečnou Hankou Hlavovou a bylo to pro mne setkání velice příjemné. Nevím proč, ale cítil jsem se 'mezi svými'. Mezi těmi lidmi je něco víc, co neumím popsat. Snad by se hodila například slova jako dobrosrdečnost, opravdovost, lidskost, pokora, skromnost... a mnoho podobných, která poskládají celkový obraz mého dojmu z našeho prvního setkání,“ vzpomíná Jan Nachtigal na setkání, které se odehrálo při slavnostním večeru v Obecním domě v Praze. Učitel Radek Biedla na setkání vzpomíná se svým typickým zlehčujícím humorem: „Naštěstí jsem byl lehce pod vlivem, tak jsem neslzel, ale všichni ostatní slzeli. Je to nápor na emoce.“

Tehdy, v roce 2010, obdržela Střední odborná škola a Střední odborné učiliště automobilní v Ústí nad Orlicí od Nadace pro transplantace kostní dřeně Cenu za nejvýznamnější nemateriální pomoc a Hanka Hlavová Cenu Adolfa Borna za mimořádný lidský čin.

Bůh? Osud?

Věříte v Boha, osud, šťastnou náhodu, nebo jen v dobré srdce lidí okolo nás? Ptám se Jana Nachtigala. „Bůh, osud, náhoda, lidé okolo nás to vše je pro mne jedním. Před dvaceti lety - je mi 49 let - bych nad takovou otázkou mávnul rukou, nebo bych si ji nechápavě přečetl a nevěděl co odpovědět. A asi bych nevěděl jak odpovědět ani v době, kdy jsem byl onkologický pacient a kdy mi jako poslední šanci na záchranu života lékaři transplantovali kostní dřeň. Stále se vyvíjíme, stále dospíváme a stále jdeme cestou, která nám přináší naši vnitřní osobní změnu. Dnes vím, že vše, co nás potkává, má svůj smysl a hlavně, že nás to vede směrem, který nám byl dán Stvořitelem tedy Bohem či, chceme-li říkat, tak třeba osudem,“ vysvětluje mi muž, který od základů změnil svůj život a snaží se pomáhat druhým.

Nemoc jako dar

Za tři roky prodělal dvaadvacet chemoterapií a dvě transplantace kostní dřeně. Jak říká, zažil nepopsatelné utrpení, přesto svůj osud bere jako dar: „Celý můj původní životní styl byl prostě zrušený. Z člověka toužícího po kariéře a hmotném uspokojení nezbyl nikdo. Dnes vím, že člověku ke štěstí stačí jeho smíření se s životem, jaký mu osud přináší. A že už 'jen' toto není jednoduché, víme každý sám. Nemoc, která mne potkala, byla pro mne darem, který jsem potřeboval! Modlím se denně k Bohu Stvořiteli, abych šel nyní již tou správnou cestou a děkuji mu za každé ráno a za každý nový den, kdy mohu vstát bez bolesti, kdy mohu dýchat čerstvý vzduch bez kyslíkové masky, kdy mohu chodit bez pomoci ostatních a kdy mohu normálně jíst bez následných obtíží. Díky Bohu!“

Díky Bohu a díky ústecké „automobilce“ mohlo vyslovit už minimálně jedenáct pacientů. „Oni jsou opravdu unikát, dárcovství kostní dřeně se věnují velmi kvalitně. Jsou úžasní, o tom není pochyb. A je to všechno osobností pedagogů, někdo z nich se s tou myšlenkou musí ztotožnit a potom se tomu mravenčí prací věnuje. Moc si toho vážíme,“ vzkazuje do Ústí Vladimíra Štěpánková z Českého národního registru dárců dřeně. „Pan učitel Biedla, to je pro mě borec. Myslím si, že nebýt jeho snahy, píle a zájmu o kostní dřeň, tak bych ani neměl šanci někomu darovat svoji dřeň, a ani bych nevěděl, že nějaká kostní dřeň je. A za to mu chci dát velké DÍK, že mi dal šanci někomu zachránit život,“ zní vzkaz Přemka Krále. Podobně svého učitele vnímají stovky žáků ústecké „automobilky“...

Uznání a dík

„Velké uznání a dík vidím ve výchovném působení na mladou generaci. V době, kdy v našem regionu 'svět žije' čistou komercí a vše se točí jen a jen kolem peněz, je na ústecké škole mladým lidem předložena i jiná myšlenka. Myšlenka, která je o opravdovém lidství, o opravdovém životě a žáci tak mohou být vytrženi z nereálného světa, který na ně působí z internetu a dalších médií. A chce se mi říci: 'Díky Bohu, že někde to je o skutečném životě a nejen o tom, co je moderní/in/cool,“ uzavírá Jan Nachtigal.

Zavírám za sebou dveře hematologicko-transfúzního oddělení s respektem k těm klukům, jejich kantorům, dárcům kostní dřeně i těm, co s nemocí bojovali či bojují. Neomdlela jsem, i když jehly a krev mi nedělají dobře. Nemám ani těch padesát kilo, abych mohla vstoupit do registru. Přesto vím, kde je v tom skutečném životě moje místo, kde můžu pomáhat.

A co vy, už jste svoje místo našli? V registru je jich nekonečně mnoho, vždyť ještě stále každý čtvrtý pacient „svého“ dárce kostní dřeně nenajde... Proto je tak důležité počet dobrovolníků v Českém národním registru dárců dřeně zvyšovat.